

Kádár János megrendelt „kөрmenetei”

MN
2004.
V.19.

TAMÁSKA PÉTER

Szabadgondolkodóink érintkezése a magyar történelemmel hűvös és óvatos. A fekete szín dominál. Most éppen megint egy Eörsi – e név kezd némi provokatív, valami meghökkentésre készítő színezetet felvenni –, ezúttal *Eörsi László* történészmezben *Mansfeld Péter* történetét írta át: a fiút fiatalkorú köztörvényesként állítja be. Mintha a liberális köpeny alatt csekista szív dobogna. A lázadó kamaszt akár halállal is lehet büntetni példát statuálandó, ahogy ezt már *Rákosi* alatt is megtették a tizenhét éves *Vitál Istvánnal*, akit kémkedésért s egy, a Fő utcai zárkában írott verséért juttattak bitóra. („A komonizmus olyan forma / Hogy fejjel állít be a porba / S így dolgozhatsz akordba / Míg le nem érsz a pokolba”.)

Nem eredeti, hanem igazi, a Lubjankából átvett börtönőri paternalizmus hallatszana ki az Eörsi-féle érvelésből: „Durváknak az öröm, gyöngéd szívűeknek a bánat...” Az 1956. évi 28. számú törvényerejű rendelet ráadásul még a kiskorúak büntethetőségének alsó határát sem szabta meg, s a forradalom leverése után csak Budapesten 37 fiatalkorút – köztük 13-14 éves gyermeket is – összesen 234 évre ítélték el a rögtönítélő bíróságok. A gyerekek elleni perekre – akárcsak a felnőttek elleniekre – az volt a jellemző, hogy a tárgyalást a koncepciónak megfeleltetett tények alapján folytatták le, s személyiségüket kriminalizálták. „Általában húsz bűncselekmény tárgyalását néztem végig – nyilatkozott egy, az ügyekben részes jogász 34 év múltával –, és a tárgyalási időszakban átlagot számoltam. A húsz tárgyalásnak az átlagos időtartama 90 perc. Most gondoljuk el, 90 perc alatt szót kell kapniuk a vádlottaknak, védeni kell magukat.” Egy futballmeccsnyi idő, s egy kamaszgyerek sorsa megpecsételődik. Volt közülük, aki megjárta a Kisfogházat is, ahol „az ember látta a kis cellablakokon, ahogy mentünk oda be, hogy mutatták, hogy felakasztanak, hogy halál, és hát abból már értettük..., mi történik ott”.

1958. november 28-án bakó végzett az 1938-ban született *Bürgermeister Józseffel*, a vele egy évben született *Berta Attilát* pedig a következő évben, március 28-án végezték ki. Az iskolákban pedagógusok vállalkoztak diákjaik faggatására, mit is csináltak a forradalom alatt, s miről beszél családjuk: ez a taktika *Pável Morozov* szovjet diák nevéhez fűződött, aki feljelentette családját az NKVD-nél. De maradjunk a vádnál, a köztörvényes cselekedeteknél. Nem kéne akkor is részvétet érezni Mansfeld iránt, akinek megvárták nagykorúságát, hogy a pesti srácok megleckéztetésére, merő bosszúból telakasszak? Ki ne olvasta volna a *Nyomorultakat*? A kor megtorlásaiban volt valami eszeveszett düh: egy 1927-ben született kőművest lopásért golyó általi halálra ítélte a statáriális bíróság, de amikor az ítélet meghozták, és a miskolci lőtéren végrehajtották, már szinte mindennek vége volt: a naptár december 13-át mutatott.

Persze nem mindenki szívére szállt a megbocsátás szelleme. Az MSZMP KB 1957. április 2-i ülésén *Kádár János* moszkvai útjáról beszámolva elmondta, hogy *Nagy Imrék* felelősségre vonását ott a magyar fél vetette fel. Elragadtatásában olyan népbíróságot kért elvtársaitól, amely a horthystákat „körmenetben” állítaná bíróság elé, és kivégzésük hírért nem közölné. A szóhasználatban könnyű felismerni az ifjú Kádár szerzetesrendeket szétverő, jakobinus indulatait.

Nezvál Ferenc igazságügyér az 1958. március 1-jei bírósági kimutatásban elégedetten konstatálhatta, hogy 1956. november 4-től az év márciusáig 13 451 embert ítéltek el a népköztársaság elleni bűntettek miatt. Az értékelő jelentés hátoldalán látható *Nezvál* ceruzás feljegyzése, hogy valóban csak fél cédula egy élet: a „Molnár elleni halálos ítéletet a dolgozók helyeselték”. Miközben egy későbbi jelentés szerint a törvénysértésekben felelős ügyészek közül öten is az igazságügyi apparátusban maradhattak, sőt az annyi halálos ítéletet kérő *Andó Ferenc* még az igazságügy-miniszter helyettese is lehetett.

Ilyen emberek kriminológiai fejtegetésein aligha érdemes elcsencsegni, még akkor sem, ha az időjárás és a közegészségügy összes lehetőségei is már ki lettek merítve.